

lem. Synové Ankovi už tehdy, když po zatčení pachatelů zločinu bylo zvěstováno, že král žije a že Servius má tak velkou moc, odešli do Suessy Pometie do vyhnanství.

Serviovy války — Majetkové rozřídění občanstva

42/ Servius upevňoval svou moc stejně tak veřejnými rozhodnutími jako soukromými záměry. Aby proti němu nepojaly děti Tarquiniovy nenávisť, jakou měly děti Ankovy proti Tarquiniovi, spojil dvě své dcery manželstvím s princem královskými, Luciem a Arruntem Tarquiniiem. Ale přece nezdolal osudovou nutností lidskými úvahami, aby závist vůči královské moci neměnila vše v nedůvěřivost a v nepřátelství.

Velmi včasné pro zachování klidného stavu byla v té době začata válka s Vejany — neboť už vypršelo příměří — a s jinými Etrusky. V té válce se zaskvěla i statečnost i válečné štěstí Tulliovo. Po potření nesmírného vojska nepřátel vrátil se do Říma jako král, o jehož právech by nikdo nepochyboval, kdyby zkoumal smýšlení otců nebo lidu.

Potom přikročí ke zdaleka největšímu dílu mírovému, aby ho potomci vynášeli ve slávě stejně jako Numu, který byl původcem práva božského; stejně tak by měli ctít Servia jako zakladatele všeho rozřídění v obci i stavů, z nichž je patrný nějaký rozdíl mezi stupni důstojnosti a majetku. Ustanovil totiž census, to je soupis majetku, zařízení velmi prospěšné pro říši v budoucnosti tak velikou, podle něhož povinnosti ve válce i úkoly v míru by byly plněny ne podle hlav jako dříve, ale podle poměrů majetkových. Pak vyznačil třídy a setniny i celý ten řád na základě censu, i pro mír vhodný i pro válku.

43/ Z těch, kteří měli majetkový odhad 100 000 asů anebo větší, zřídil 80 setnin, po 40 ze starších a stejně to-

lik z mladších vojáků. Ti všichni byli označeni jako první třída, starší měli být pohotovi ke strážím v městě, mladí aby vedli války venku. Jako obranné zbraně jim byly určeny přilba, štít, holeně, krunýř, to všechno z kovu, aby sloužilo k ochraně těla; jako zbraně útočné proti nepříteli zavedl oštěp a meč. K této třídě byly přidány dvě setniny technické, které by konaly vojenskou službu beze zbraní; dán jim úkol, aby nosily do boje válečné stroje. Druhá třída byla ustanovena v mezích odhadu jmění 100 až 75 tisíc asů; z nich, starších i mladších, bylo sebráno 20 setnin. Za zbraně jim byly určeny štít čtyřhranný, koží potažený, místo okrouhlého štítu kovového a kromě krunýře vše stejné. Pro třetí třídu určil odhad 50 tisíc asů; z nich byl zřízen týž počet setnin a s týmž rozdílem věku. Ani ve zbraních nic nebylo změněno, jen holeně byly odňaty. Ve čtvrté třídě byl zaveden odhad 25 tisíc a týž počet setnin byl zřízen. Zbraně byly změněny: nic jim nebylo dáno kromě oštěpu a metacího kopí. Pátá třída byla rozmnožena: bylo zřízeno 30 setnin. Tito vojáci nosili s sebou praky a házečí kameny. K nim patřili ještě „přiřazení“ vojáci, trubači na roh a na polnici, rozdělení ve 3 setniny. Tato třída byla odhadována na 11 tisíc asů. Menší odhad zahrnoval ostatní lid: z něho byla zřízena jedna setnina prostá vojenské služby. Když takto vystrojil a rozdělil pěší vojsko, sebral 12 setnin z předních mužů obce. Dále zřídil 6 jiných setnin, ze 3 setnin ustavených od Romula, a to pod týmiž jmény, jimiž byly zasvěceny podle věštných znamení ptáků. K zakoupení koní bylo dáno po 10 tisících asů ze státní pokladny, za něž by koně živili. Také jim byly přiděleny neprovdané ženy, aby jim platily 2 tisíce asů každý rok. Všechna tato břemena byla svalena z beder chudých na bohaté.

Pak jim bylo přidáno na důstojnosti; ale ne tak, jak to tradicí po Romulovi zachovali ostatní králové, kdy

všem bylo dáno hlasování podle hlav s touž platností a podle rovnoprávnosti, nýbrž byly vytvořeny stupně: aby se nezdálo, že někdo byl vyloučen z hlasovacího práva, ale aby přitom všechnu moc podrželi přední mužové obce. Jezdci byli totiž vyvoláváni jako první; dále bylo nejdříve vyvoláno 80 setnin první třídy pěšáků. Jestliže se u nich projevila různost mínění, což se zřídka stávalo, měly být vyvolány druhé třídy; tak se skoro nikdy nemělo sestoupit až tak dolů, aby došla řada i na ty nejnížší. Není divu, že tento nynější řád, doplněný na 35 okresů a zdvojený co do počtu setninami mladších a starších, neshoduje se s úplným počtem zavedeným od Servia Tullia. Servius totiž rozdělil město podle krajů a obyvatelných pahorků na čtyři díly a nazval ty části *tribus*, jak já se domnívám, od slova *tributum*, to je daň; neboť týž král našel způsob, aby i daň stejně podle odhadu jmění byla odváděna; ale tyhle *tribus* neměly už souvislost s rozdělením nebo počtem setnin.

44/ Když skončil census, to je sčítání lidu, které uspíšil strachem ze zákona vydaného proti těm, kdož se censu nepodrobí, a to hrozbami žaláře a trestu smrti, nařídil, aby se dostavili všichni občané římské, jezdci i pěšáci, na pole Martovo — každý ve své setnině za prvního svítání. Tam očistil celé sešikované vojsko obětí zvanou *suovetaurilia*, to je obětování vepře, ovce a býka. To zakončení slavnostní obětí bylo nazváno *lustrum*, to jest obřad očišťovací, protože jím byl uzavřen census. Bylo prý napočteno 80 000 občanů při té přehlídce. Nejstarší z historiků Fabius Pictor dodává, že to byl počet občanů schopných nosit zbraň.

Bylo uznáno za vhodné, aby také město bylo zvětšeno pro takové množství lidí. Král k němu přidá dva pahorky, Quirinál a Viminál. Dále zvětší Esquilie, před-

městí římské, a sám tam bydlí, aby tomu místu dodal důstojnosti. Obežene město náspem, příkopy a hradbou; tak posune kupředu *pomerium*, to je místo kolem hradební zdi. Název *pomerium* vykládají ti, kdo přihlížejí jenom k významu toho slova, jako *postmoerium*, to je *záhradbí*. Je to však spíše *ohradbí*, to je místo, které při zakládání měst kdysi Etruskové zasvěcovali pozorováním věštných ptáků s určitými mezníky dokola tam, kudy chtěli vést hradbu; měli úmysl, aby se ve vnitřní části nestavěly budovy těsně u hradeb — nyní je obvykle k sobě spojují — a aby také zevně se prostírala nějaká půda nedotčená lidským obděláváním. Tento prostor, který nebylo dovoleno ani obývat, ani orat, nazvali Římané *pomerium* čili *záhradbí*, ale ne proto, že byl za hradbou — spíše že hradba byla za ním. Při vzrůstání města vždycky o kolik měly hradby postoupit vpřed, o tolik byly posunovány vpřed tyto posvátné mezníky.

Sjednocení římského a latinského státu

45/ Když byla obec zveleběna zvětšením města a doma bylo vše spořádáno pro potřeby válečné i mírové, snažil se král rozvahou zvelebit i svou moc a zároveň dodat městu krásy nějakou nádhernou stavbou. Už tehdy byla proslulá svatyně Diany Efeské. Pověst vykládala, že byla vystavěna společně obcemi asijskými. Tuto jednomyslnost a to božstvo společně uctívané neobyčejně chválil Servius mezi předními muži latinskými, s nimiž uzavřel jménem obce i soukromě pohostinné přátelské svazky, a to s dobrým záměrem. Často tu myšlenku opakoval a přiměl je konečně k tomu, aby v Římě postavily chrám Dianě kmeny latinské společně s národem římským. To bylo přiznáním, že hlavou veškeré moci je Řím; o to byl tolikrát zbraněmi veden zápas.